

۱ - علم تاریخ را تعریف کنید.

۲ - خط زمان به چه خطی گفته می‌شود؟

۳ - تقویم یا گاه‌شماری را تعریف کنید.

۴ - منابع دست‌اول در پژوهش تاریخی، به چه منابعی گفته می‌شود؟

۵ - قلمرو و هدف علم تاریخ را بیان کنید.

۶ - ابداع خط‌های هیروگلیف و دموتیک مربوط به کدام تمدن باستان است؟

الف) سومر ب) بابل ج) مصر د) اکد

۷ - کدام شماره‌های سمت راست با گزینه‌های سمت چپ در ارتباط است. (یک مورد اضافی است)

الف) هخامنشیان	۱) گاه‌شماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند.
ب) مصریان	۲) گاه‌شماری اوستایی در دوره حکومت آنان رایج شد.
ج) اشکانیان	۳) گاه‌شماری بابلی، سلوکی و اوستایی در قلمرویشان رایج بود.
د) ساسانیان	

۸ - چرا حفّاری یکی از مراحل حساس کار باستان‌شناسی است؟

۹ - تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی:

الف) قانون‌نامه حمورابی:

ب) وداها:

۱۰ - باستان‌شناسان برای تعیین سن و تاریخ‌گذاری آثار باستانی از چه روش‌هایی استفاده می‌کنند؟ توضیح دهید.

۱۱ - علت ظهور آیین بودا در هند چه بود؟ توضیح دهید.

۱۲ - مهم‌ترین وظایف برهمنان را بیان کنید. (ذکر دو مورد)

۱۳ - اظهار نظر و قضاوت:

الف) به نظر شما چه ارتباطی بین باستان‌شناسی و تاریخ وجود دارد؟

ب) به نظر شما علت اهمیت کرونولوژی چیست؟

۱۴ - در دوره ساسانیان کدام گاه‌شماری در ایران رایج بود؟

۱۵ - کار پژوهشگر در مرحله شناسایی منابع چیست؟

۱۶- درستی یا نادرستی جمله‌های زیر را مشخص کنید.

الف) مطالعهٔ سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته، منبع و گنجینهٔ ارزشمندی برای پرورش قوهٔ شناخت و تفکر است.

(ب) پژوهشگران در چند دهه اخیر، به ارتباط تاریخ و جغرافیا بیشتر از گذشته توجه کرده‌اند و دانش کرونولوژی گسترش بیشتری یافته است.

(ج) بیشتر اطلاعاتی که تاکنون دربارهٔ زندگی انسان و جوامع دوران پیش از تاریخ به دست آمده، حاصل کار مورخان است.

۱۷ - دو مورد از دولت - شهرهای سومر را نام ببرید.

۱۸- دو رویداد تاریخی را که عوامل جغرافیایی در آن نقش مهمی داشته‌اند، مثال بزنید.

۱۹ - جاهای خالی را با کلمات زیر تکمیل کنید. (دو مورد اضافی است)

(ادبیات - بابلی - منطق - اوستایی)

الف) برخی پژوهشگران معتقدند که رواج و رونق و فلسفه تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است.

(ب) در گاه‌شماری سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد. سپس (پنج روز) اضافی را به نام اندرگاه به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.

۲۰- فرایند شکل‌گیری نخستین شهرها در منطقهٔ بین‌النهرین را توضیح دهید.

پاسخنامه تشریحی

- ۱ - تاریخ علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جوامع در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.
- ۲ - خط زمان نموداری است که به وسیله آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوران‌های مختلف تاریخی را، به ترتیب زمان وقوع آنها بر روی نمودار نشان داد.
- ۳ - به نظامی که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان یعنی سال، ماه و روز ابداع کرده است، تقویم یا گاه‌شماری می‌گویند.
- ۴ - منابع تحقیق تاریخی به دو دسته منابع دست‌اول یا اصلی و منابع دست‌دوم یا فرعی تقسیم می‌شوند.
منابع دست‌اول به دو دسته منابع غیرنوشتاری و منابع نوشتاری تفکیک می‌شوند. منابع غیرنوشتاری شامل تمام آثار مادی و دست‌ساخته‌هایی می‌شود که از دوران باستان بر جای مانده است مانند ابزار، ظروف، معابد و... این منابع حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دوران باستان هستند و ابعاد مختلف دانش، فنون، مهارت و خلاقیت‌های این عصر را آشکار می‌کنند. منابع نوشتاری، تمامی نوشته‌هایی است که درباره رویدادهای تاریخی در عهد باستان نگارش شده‌اند. برجسته‌ترین منابع نوشتاری این دوره عبارتند از سنگ‌نوشته‌ها، سالنامه‌ها و کتاب‌های تاریخی جغرافیایی.
- ۵ - آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.
- ۶ - گزینه «ج»؛ یکی از دستاوردهای برجسته تمدن مصر باستان، ابداع خط‌های مختلف هیروگلیف و دموتیک بود.
- ۷ - (۱) گزینه ب؛ مصریان (۲) گزینه د؛ ساسانیان (۳) گزینه ج؛ اشکانیان
- ۸ - حفاری، یکی از مراحل حساس کار باستان‌شناسان و نیازمند دانش و تجربه و دقت فراوان است؛ چراکه ممکن است با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد شود.
(صفحه ۲۵ کتاب درسی)
راهنمای تصحیح:
- چون ممکن است با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد شود (۵/۵ نمره).
- ۹ - الف) این قانون‌نامه نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود و شامل مجموعه‌ای از قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتی‌رانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج و مجازات‌های انواع جرم و جنایت‌هاست.
ب) مهم‌ترین اثر برجمانده درباره عقاید آریاییان هند، سروده‌هایی در ستایش آفرینش و خدایان با عنوان «وداها» است.
(صفحه ۳۷ و ۴۳ کتاب درسی)
راهنمای تصحیح:
- الف) این قانون‌نامه نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود (۲۵/۵ نمره) و شامل مجموعه‌ای از قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتی‌رانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج (۵/۵ نمره) و مجازات‌های انواع جرم و جنایت‌هاست. (۲۵/۵ نمره)
- ب) مهم‌ترین اثر برجمانده درباره عقاید آریاییان هند (۵/۵ نمره)، سروده‌هایی در ستایش آفرینش و خدایان با عنوان «وداها» است (۵/۵ نمره).
- ۱۰ - از روش‌های علمی پیشرفته‌ای مانند روش رادیو کربن و شیوه پیشرفته‌تری موسوم به «پتاسیم - آرگون» استفاده می‌کنند. در این روش‌ها از دانش‌هایی چون شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی، زمین‌شناسی کمک گرفته می‌شود.
(صفحه ۲۶ کتاب درسی)
راهنمای تصحیح:
- از روش‌های علمی پیشرفته‌ای مانند روش رادیو کربن و شیوه پیشرفته‌تری موسوم به «پتاسیم - آرگون» استفاده می‌کنند (۵/۵ نمره). در این روش‌ها از دانش‌هایی چون شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی، زمین‌شناسی کمک گرفته می‌شود (۵/۵ نمره).
- ۱۱ - مناسک طاقت‌فرسای آیین برهمنی به تدریج موجب روی‌گردانی برخی پیروان آن شد و زمینه را برای شکل‌گیری و رواج آیین و اندیشه‌های دیگر در هند فراهم آورد. آیین بودایی مهم‌ترین آیینی بود که در برابر باورهای آمیخته با خرافات و رسوم دشوار کیش برهمنی ظهور کرد.
(صفحه ۴۴ کتاب درسی)
راهنمای تصحیح:
- مناسک طاقت‌فرسای آیین برهمنی به تدریج موجب روی‌گردانی برخی پیروان آن شد و زمینه را برای شکل‌گیری و رواج آیین و اندیشه‌های دیگر در هند فراهم آورد. (۵/۵ نمره) آیین بودایی مهم‌ترین آیینی بود که در برابر باورهای آمیخته با خرافات و رسوم دشوار کیش برهمنی ظهور کرد (۵/۵ نمره).
- ۱۲ - مهم‌ترین وظایف برهمنان، حفظ سرودهای وداها از گزند فراموشی، تعلیم آموزه‌های دینی و اجرای آداب مذهبی بود.
(صفحه ۴۳ کتاب درسی)
راهنمای تصحیح:
- مهم‌ترین وظایف برهمنان، حفظ سرودهای وداها از گزند فراموشی، تعلیم آموزه‌های دینی و اجرای آداب مذهبی بود. (ذکر ۲ مورد و هر مورد ۵/۵ نمره)
- ۱۳ - الف) باستان‌شناسی و علم تاریخ، ارتباط تنگاتنگی دارند. از یک سو، باستان‌شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی بهره می‌برند و از سوی دیگر نتایج کاوش‌های باستان‌شناسان، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود.
ب) زیرا نظم و ترتیب رویدادها که به آن گاه‌شماری (کرونولوژی) می‌گویند، در مطالعه و پژوهش تاریخ، اهمیت فراوانی دارد.
(صفحه ۲۷، ۱۶ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) باستان‌شناسی و علم تاریخ، ارتباط تنگاتنگی دارند. از یک سو، باستان‌شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی بهره می‌برند (۵/۵ نمره) و از سوی دیگر نتایج کاوش‌های باستان‌شناسان، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود. (۵/۵ نمره)

ب) زیرا نظم و ترتیب رویدادها که به آن گاه‌شماری (کرونولوژی) می‌گویند (۵/۵ نمره)، در مطالعه و پژوهش تاریخ، اهمیت فراوانی دارد (۵/۵ نمره).

۱۴ - در دوره ساسانیان، گاه‌شماری اوستایی، که گاه‌شماری دینی زرتشتیان (زردشتیان) محسوب می‌شد، در ایران رایج شد.

(صفحه ۱۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

در دوره ساسانیان، گاه‌شماری اوستایی، که گاه‌شماری دینی زرتشتیان (زردشتیان) محسوب می‌شد، در ایران رایج شد. (۵/۵ نمره)

۱۵ - در این مرحله، پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق، میزان اعتبار، دقت و صحت آنها را ارزیابی می‌کند. همچنین اگر محقق از اسناد استفاده کند، باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شویم.

(صفحه ۶ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

در این مرحله، پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق، میزان اعتبار، دقت و صحت آنها را ارزیابی می‌کند. (۵/۵ نمره)

۱۶ - الف) درست (صفحه ۹ کتاب درسی)

ب) نادرست؛ پژوهشگران در چند دهه اخیر، به ارتباط تاریخ و جغرافیا بیشتر از گذشته توجه کرده‌اند و دانش جغرافیای تاریخی گسترش بیشتری یافته است. (صفحه ۱۷ کتاب درسی)

ج) نادرست؛ بیشتر اطلاعاتی که تاکنون درباره زندگی انسان و جوامع دوران پیش از تاریخ به دست آمده، حاصل تحقیقات علمی باستان‌شناسان است. (صفحه ۲۷ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) درست ب) نادرست ج) نادرست

(هر مورد ۲۵/۵ نمره)

۱۷ - اور، اوروک، لاگاش و کیش از جمله مهم‌ترین شهرهای سومر به شمار می‌رفتند. هریک از این شهرها به همراه روستاهای پیرامون خود، دارای حکومتی مستقل بودند که به آنها دولت - شهر یا کشور - شهر گفته می‌شود.

(صفحه ۳۶ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

اور، اوروک، لاگاش و کیش (ذکر دو مورد کافی است، هر مورد ۲۵/۵ نمره)

۱۸ - ۱- تأثیر رودهای دجله، فرات، نیل، کارون و سند و جلگه‌های حاصل‌خیز پیرامون آنها در پیدایش، شکل‌گیری و توسعه تمدن‌های بین‌النهرین

۲- نقش دریاهای آزاد در ارتباطات و کشفیات جغرافیایی مانند کشف قاره آمریکا توسط کلمب

۱۹ - الف) ادبیات (صفحه ۴ کتاب درسی)

ب) اوستایی (صفحه ۱۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) ادبیات (۲۵/۵ نمره)

ب) اوستایی (۲۵/۵ نمره)

۲۰ - گسترش کشاورزی، فراوانی محصولات، افزایش جمعیت و تولید مازاد بر خوراک، موجب شد که روستاها در بین‌النهرین گسترش پیدا کنند و سرانجام نخستین شهرها در این منطقه پدید آمد.

(صفحه ۳۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

گسترش کشاورزی، فراوانی محصولات (۲۵/۵ نمره)، افزایش جمعیت (۲۵/۵ نمره) و تولید مازاد بر خوراک (۲۵/۵ نمره)، موجب شد که روستاها در بین‌النهرین گسترش پیدا کنند (۲۵/۵ نمره) و سرانجام نخستین شهرها در این منطقه پدید آمد.